

Horezmşaly Mengüberdi

Jelaleddin

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy şahslar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Horezmşaly Jelaleddin Mengüberdi HARZEMŞAHLI CELÂLETTİN
MENGÜBERTİ

Türk tarihinin büyük kahramanlarının çoğu, zafer yelleri ile at yarıştırmış kimselerdir. Fakat bu kahramanlar arasında bahtın güler yüz göstermediği öyleleri vardır ki, yiğitlikte öteki zafer abidelerinden hiç de geri olmadıkları halde, tarih sayfalarına yenilme ile biten kavgaların başları olarak geçmişlerdir. Tarihin en büyük ihtilâlini yaparak kafasını milleti için düşmanlara verenler, Türk ırkının en büyük düşmanına karşı küçük bir kuvvetle tarihin en şanlı savaşlarından birini yapıp tutsak düşenler, geri haçlı kafası ile birleşip ülkesine saldıran Avrupa'yı bir sillede yere serdiği halde, kendi ırkından bir başka kahramana yenilip ülkesini ve tahtını kaptıranlar Türk ırkının yine şanlı, yine

ulu, lâkin bahtı kara kahramanlarıdır, işte Harzemşahlı Celâlettin de milletimizin böyle talihsiz yiğitlerinden biridir.

Babası Harzemşah Mehmed'in bir takım hayallere kapılıp Çingiz Kağan'a karşı gelmek istemesiyle iki devlet savaşa tutuştukları zaman, Celâlettin yetişmiş ve namı ülkesinde yayılmış bir yiğitti. Tanrı, onun yiğitliğini sınamak için karşısına önünde durulmaz bir adam ve bir ordu çıkarmış, Celâlettin'i, Çingiz Kağan'la, Çingiz orduları önünde yıllarca vuruşmak zorunda bırakmıştır. Harzemşahlı Türklerin bu kahraman çocuğu, Tanrı'nın bu büyük sınavında tarihe yüz aklığı ile geçmek başarısını gösterebilmiştir.

Orduları Çingizliler'e kısa bir zamanda yenilen Harzemşahlı Mehmed; yurdunu, tahtını, ailesini ve hazinesini kaybettikten sonra hayata gözlerini kaparken, Celâlettin öteki kardeşleriyle birlikte babasının yanında bulunuyordu. Bu ölümden sonra artık herşey onun üzerine kalmıştı. En sağlam kaleleri Çingizlilerin eline geçen, orduları darmadağın olan Harzemşahlar ülkesi için, bundan sonra ölünceye kadar didinen, çırpınan, savaşı en büyük kahraman o olacak, bu suretle Çingiz'i bile hayran bırakan kahramanlıklar gösterecek tarihin yiğit Türkleri arasında yer alacaktı.

Celalettin, babasının ölümünden sonra kardeşleri ve yetmiş atlı ile Harzem'e geçtiği vakit halk pek sevinmişti. Bu ünlü kahramanın Çingizliler'e karşı savaşacağını duyarak, dağılmış ordudan birçok er takım takım yanına geliyorlardı. Kendisi de boş durmuyor, dolaştığı yerlerden kuvvet topluyor, bazı beğlerle anlaşmalar yapıyor. Çingizlilerin elinde bulunan şehirleri ayaklandırmaya uğraşıyor ve ayaklandırıyor.

Çingiz Kağan, Harzemşahların işini bitmiş sayarken, Celalettin'in iş başına geçip kendisine karşı gelmek istediğini görünce üzerine hemen bir ordu göndermişti. Bu ordu ele geçirilen şehirlerde çıkan isyanları kana boğarak bastırdıktan sonra. Celalettin üzerine de yürüdü. 1221'de yapılan çarpışmada Celâlettin, Çingizliler ordusunu bozdu. İçinde o kadar büyük bir öç duygusu vardı ki, ele geçirdiği tutsaklara büyük zulümler yapmaktan çekinmedi. Bu zaferden sonra kalelerinden birini kuşatmış olan bir Çingiz ordusunu daha vurdu, dağıttı. Sayıca az bir Çingizli ordusunun da

üzerine saldırıp onların da işini bitirdi. Devletini yıkan ırkdaşlarından böylece öç çıkarmaya uğraşıyordu.

Harzemşahların yiğit çocuğunun kazandığı bu zaferler, büyük Kağanı kızdırmıştı. Ordularını yenen ve yere seren bu yiğitle çarpışmak üzere kendisi Celâlettin'in üzerine yürüdü. Ona Çingizliler'in gücünü göstermek istiyordu.

Celâlettin, büyük Kağanın kendi üzerine geldiğini duyunca çekilmeye karar verdi. Elindeki kuvvetlerle Çingiz'e karşı duramayacağını biliyordu. Bu kuvvetler bir ordu sayılamazdı. Çünkü orduda türlü Türk boylarından başka İranlılar gibi yabancı milletlerden kimseler de vardı. Türklerle bu yabancı milletler birbirleriyle uğraşıp dururlar, Celâlettin, onların aralarını bir türlü bulamazdı. Sonunda Türkler'den bir boy çekilip gitmiş ve Celâlettin'in ordusu gücünden düşmüştü. Çünkü ordunun ruhu Türkler'di. Çingiz ordularına karşı zaferleri onlar kazanmışlardı. Celâl, öteki milletlerden savaş alanlarında büyük bir varlık beklenemeyeceğini unutmuyordu.

Harzemşahlı Celâlettin, Sind suyuna doğru çekilmeye başlamıştı. Çingiz de gece gündüz yol alarak ilerliyor, onu yakalamağa uğraşıyordu. Ve sonunda Sind suyu boyunda ordularını yenen kahramana yetişti. Celâl, suyu geçmeye hazırlanırken Çingiz orduları yiğit ırkdaşlarını sarıverdiler. Harzemşahlı bahadır suyla ateş arasında kalmıştı.

Türk'ü Türk'le karşılaştıran kavgalardan biri olan bu çarpışma başlarken büyük Kağan, Celâlettin'in diri olarak tutulması buyruğunu vermişti. Onun için erleri ona ok atmıyorlar, yalnız çemberi daraltıp bu kahraman ırkdaşlarını ele geçirmeye uğraşıyorlardı. Celâlettin ise kendisini ve buyruğundaki küçük kuvveti saran üstün Çingiz ordularına karşı korkusuzca ve kahramanca saldırıyor, işitilmemiş yiğitlikler gösteriyordu. Fakat bu büyük kuvveti söküp atamıyor, her an daralan kıskaçtan kurtulamıyordu. Çember gitgide daralıyordu. Ve sonunda bir an gelmişti ki Celâl, artık bir gedik açıp kurtulamayacağını anlamıştı. Irkdaşlarının eline düşecekti. Lâkin o, gönlüne bunu kabul ettiremedi. Kendi ırkdaşları bile olsa, çarpıştığı kimselere tutsak olmayı pek ağır buldu. Zırhını çıkardı. Başka bir ata allayıp hayvanı suya doğru sürdü. Sancağı elinde, kalkanı arkasında bulunuyordu. Bu şekilde yardan ırmağa atladı. Karşı kıyıya doğru yüzmeye başladı. Buyruğundakiler de soyunarak kahraman başbuğlarının arkasından suya atıldılar. Tarihin birkaç büyük adamının zafer

kazanmış ordularıyla geçtiği Sind suyunu, 1222'de Harzemşahların bu bahtsız kahraman çocuğu da yenilmiş bir savaşçı olarak ve küçük kuvveti ile aşıyordu. Bu öyle bir geçişt ki ulu kahraman Çingiz Kağan'ı bile heyecana getirmişti. Celâleddin, sancağı ve kalkanı ile birlikte yardım suya atladığı zaman, Çingiz'in erleri bu yaman savaşçıyı yakalamak için ardına düşmek istemişler, fakat büyük Kağan onları durdurmuş, bu görülmemiş canlı levhayı seyre başlamış ve yanında bulunan oğullarına "bir babadan doğacak oğul böyle doğmalı!" demiştir. Yalnız bu hareket ve bu sözler bile Celâleddin'in kahramanlığını anlamaya yeter.

Bahtsız Celâl, Çingiz Kağanın ölümünden sonra bir aralık oldukça büyük bir güce sahip olmuş, hattâ İran ile Harzem'in bir bölümünü ele geçirmişti. Fakat onun kabarık sayılı ordusu yine de tam bir kuvvet değildi. Çünkü bu ordudaki Türkler bir dereceye kadar İranlılaşmışlar, Türklüğe has savaşçılık duygularını az çok kaybetmişlerdi. Töreden ayrılmayan ve vuruşta savaş şanından başka bir şey düşünmeyen Türkler asıl devlet saydıkları Çingizliler'e hizmet ediyorlardı. Celâleddin'in ordusunda bulunan savaşçılık ruhunu kaybetmemiş Türkler de fırsat buldukça Çingiz Devleti'ne kaçıyorlardı.

Bu şartlar altında iki ordu yine karşılaştıkları zaman Celâleddin'in üstün gelmesi zaten beklenemezdi. Fakat o, her zaman olduğu gibi bu vuruşmada da büyük kahramanlıklar göstermişti. Çingizliler ordusunun saldırışları karşısında kendi buyruğundaki İranlılar hemen dağılmışlar, İranlılaşmış Türkler de fazla bir savaş gücü gösterememişlerdi. Talihsiz kahraman, ordusunun bırakıp kaçtığı savaş alanında pek az adamla kalmıştı. Artık bu sefer kaçıp kurtulmak imkânsız gibi gözüküyordu. Çingizliler ordusu kendisini öyle sarmıştı. Fakat Celâl'in çelik iradesi yine sarsılmadı, önce korkaklık gösteren kendi adamlarından birinin üzerine yürüyüp onun işini bitirdi. Sonra ırkdaşlarının ordusuna saldırarak kahramanca vuruştı. Ve bu sefer de bir yol açarak savuştu, gitti.

Çingizliler ordusunu kendisine bir kere daha hayran bırakan Celâleddin'in bu bozgundan sonraki hayatı pek karışık geçmiştir. O, büyük bir sultan olmaya lâayken, çok kere bir çete başı gibi yaşamış, yoksulluklar içinde ve bahtın elinde çırpınmış, durmuştur. Son bir bozgundan da yine görülmemiş bir bahadırlıkla kurtulabilen Celâleddin, dağlarda kürtlerin eline düşmüş, şanlı ve acı kavgalarla dolu olarak geçen bahtsız bir

hayatı yine bahtsız bir şekilde bir krtn eliyle sona ermiştir.

Harzemşahlı Celâlettin, büyük Türk kahramanlarındandır. Eęer iyi bir muhitte yetişmiş olsaydı, tarihe büyük Türk başbuğlarından biri olarak geğebilirdi. Lakin kara bahtı onu hem Harzemřahlar devletinin o zamanki kötü çağında yaşatmış, hem de Ćingiz Kaęan gibi büyük bir savaş devinin karşısına atmıştı. Fakat uğradığı bozgunlara ve kaybettiklerine rağmen o yine ırkımızın kahramanlarından birisidir. 13'nc yüzyılın ve bütün Türk tarihinin dev kahramanlarından biri olan Ćingiz Kaęana "bir babadan bir oęul böyle doğmalı!" sözünü sylettikten altı yüzyıl sonra Namık Kemal (*) gibi bir kahramanın gönlünü heyecanla ĉaptırması da onun yiğit ruhunun tanıklarıdır.

(*) *Büyük Türk milliyetĉisi ve hürriyet şairi Namık Kemal, duyduğu aşırı sevgi sonucu, Celâlettin'in anısına "Celâlettin Harzemşah" adlı eseri yazmıştır.*

Kaynak: Irkımızın Kahramanları – Nejdet SANĉAR. Taryhy şahslar